

Nuorten ryöstörikosten piirteet – Poliisin tietoon tullut ryöstörikollisuus vuosina 2015–2023

Keskusrikospoliisi
Tiedusteluosasto

Tiivistelmä

RAPORTIN NIMI	Nuorten ryöstöririkosten piirteet – Poliisin tietoon tullut ryöstöririkollisuus vuosina 2015–2023
LAATIJA	Keskusrikospoliisi, Tiedusteluosasto, strateginen analyysi Laura Heiskanen, tutkija
JULKAISUAJANKOHTA	8.2.2024
TOIMEKSIANTO/TUTKIMUSKYSYMYS	Selvittää ennalta estävän toiminnan tietojohtoisuuden lisäämiseksi nuorten ryöstöririkollisuuden määrää sekä tarkempia teonpiirteitä ja lisätä näin tietoa kasvavasta ilmiöstä myös toiminnan suuntaamiseksi
KESKEISET LÄHTEET	Polstat, Poliisiasiaan tietojärjestelmä, julkiset lähteet ja tutkimukset
KÄYTETYT MENETELMÄT	Kuvaileva tilastollinen ja laadullinen tarkastelu
AVAINSANAT	Nuorisoririkollisuus, ryöstöt, nuorten väkivalta
JULKISUUSASTE	julkinen
TIIVISTELMÄ	

Nuorten ryöstöririkollisuus on lisääntynyt merkittävästi viime vuosina, erityisen paljon vuoden 2021 jälkeen. Merkittävintä rikosepäilyjen määrän kasvu on ollut alaikäisten kohdalla ja etenkin alle 15-vuotiaiden ikäryhmässä. Rikosnimikkeittäin tarkasteltuna kasvua on ollut prosentuaalisesti eniten ryöstön yrityksissä, kun taas lukumäärällisesti ryöstöjen määrä on kasvanut eniten.

Ryöstöririkollisuuden taso on kasvanut sekä ulkomaalaistaustaisilla että suomalaistaustaisilla nuorilla, mutta nousu on ollut merkittävämpää ulkomaalaistaustaisilla. Poliisilaitoksittain tarkasteltuna eniten ryöstöririkosepäilyjen määrä on noussut vuonna 2023 Oulun ja Sisä-Suomen poliisilaitosten alueilla, missä määrä on yli kaksinkertaistunut edellisvuoteen verrattuna.

Nuorten tekemät ryöstöririkokset kohdistuvat pääasiassa toisiin nuoriin. Sekä uhrin että epäillyn ovat lähivuosina olleet nuorempia kuin vuonna 2015. Valtaosa ryöstöririkoksista epäillyistä on ollut epäiltynä useammasta kuin yhdestä rikoksesta alle 21-vuotiaana.

Ryöstöririkoksia tehdään eniten lauantai-iltaisina loppukesän ja syksyn aikana. Teot tapahtuvat usein kaduilla, linja-autopysäkeillä tai asuinalueiden läheisillä metsäalueilla, kun taas kauppoihin kohdistuvat ryöstöt ovat vähentyneet merkittävästi. Viime vuosina ryöstöririkoksissa on havaittu uusia piirteitä, kuten uhriin kohdistettua nöyryytysväkivaltaa ja tekojen kuvaamista. Ryöstöissä tavoitellaan jossain määrin vaatteita ja asusteita siten, että tietyt merkit ja niiden kopioversiot korostuvat. Myös sähkötupakkaan liittyviä tapauksia on ilmenyt, ja ne tapahtuvat usein ennalta sovitussa kaupantekotilanteissa.

SIVUJA 23

Etukannen kuva: Pixabay

Sisällys

1 Johdanto	4
2 Nuorten ryöstöririkollisuuden kokonaiskuva 2015–2023	4
2.1 Ajallinen kehitys rikosnimikkeittäin ja ikäryhmittäin.....	5
2.2 Ryöstöririkokset poliisilaitoksittain.....	7
3 Ryöstöririkoksista epäillyt nuoret	8
3.1 Ryöstöririkoksista epäiltyjen ikä ja sukupuoli	8
3.2 Ryöstöririkoksista epäiltyjen syntyperä	9
3.3 Epäiltyjen muu rikollisuus vuosina 2015–2023.....	10
4 Ryöstöririkosten teonpiirteiden muutos vuodesta 2015	11
4.1 Ryöstöririkosten teonpiirteiden vertailu vuosien 2015 ja 2022–2023 välillä	12
4.1.1 Väkivalta ja tekovälineet.....	12
4.1.2 Päihteet.....	13
4.1.3 Ryöstetty omaisuus	14
4.1.4 Ryöstöjen tapahtumapaikka ja -aika.....	14
4.1.5 Ryöstöririkosten uhrit.....	16
4.1.6 Ryöstöririkollisuuden oheisrikokset.....	17
4.2 Uusia piirteitä nuorten ryöstöririkollisuudessa	18
5 Ryöstöririkosten ilmoitus- ja kirjauskäytännöt	19
6 Johtopäätökset.....	20
Lähteet.....	22

1 Johdanto

Suomessa nuorten väkivaltarikollisuus on ollut paljon esillä viime vuosina, sillä varsinkin alaikäisten, ja erityisesti alle 15-vuotiaiden väkivaltarikosepäilyjen määrä on kasvanut merkittävästi vuoden 2015 jälkeen. Prosentuaalisesti eniten ovat lisääntyneet ryöstörikoksia koskevat rikosepäilyt. On huomionarvoista, että ryöstörikoksia koskevien epäilyjen määrä ei ole lisääntynyt olennaisesti yli 20-vuotiaiden ikäryhmissä. Kyse on pääasiassa alaikäisten ryhmässä tapahtuneesta muutoksesta. Tämä havainto on herättänyt kysymyksen siitä, millaisia piirteitä nuorten ryöstörikollisuuteen liittyy ja millaisia muutoksia nuorten ryöstörikollisuudessa on havaittavissa.

Tässä raportissa tarkastellaan nuorten ryöstörikollisuutta. Tarkoituksena on kuvata nuorten ryöstörikollisuuden kehitystä eri ikä- ja väestöryhmissä sekä tarkastella ryöstörikoksiin liittyviä teonpiirteitä. Pyrkimyksenä on kartoittaa sitä, millaisia muutoksia ryöstörikollisuudessa on havaittavissa poliisin tietoon tulleen rikollisuuden osalta ja liittyykö nuorten ryöstörikollisuuteen uusia ilmiöitä. Tarkastelu on luonteeltaan kuvailevaa ja perustuu poliisin tietoon tullutta rikollisuutta koskeviin tilastoihin sekä teonpiirreanalyysiin, joka on toteutettu rikosilmoitustietoihin pohjautuen.

Raportissa käytetään termiä ryöstörikollisuus, joka sisältää seuraavat rikosnimikkeet: ryöstö, ryöstön yritys, törkeä ryöstö ja törkeän ryöstön yritys.¹ Raportin analyysit jakautuvat kolmeen erilliseen lukuun, joissa kaikissa termi "nuoret" on rajattu koskemaan alle 21-vuotiaita lapsia ja nuoria.² Luvussa kaksi tarkastellaan nuorten ryöstörikollisuuden kokonaiskuvaa alkaen vuodesta 2015, joka on valittu tarkastelun alkupisteeksi nuorten väkivaltarikollisuuden kehityksessä havaittujen muutosten perusteella. Luvussa kolme käsitellään tarkemmin ryöstörikoksista epäiltyjä nuoria. Luvussa neljä tarkastellaan nuorten ryöstörikosten teonpiirteitä vertaillen tämänhetkistä tilannetta vuoteen 2015 ja tarkastellen sitä, millaisia uusia teonpiirteitä ryöstöihin liittyen on ilmennyt. Luvussa viisi käydään lyhyesti läpi ryöstörikollisuuteen liittyviä ilmoitus- ja kirjauskäytäntöjä. Raportin lopuksi esitetään keskeisimmät havainnot.

2 Nuorten ryöstörikollisuuden kokonaiskuva 2015–2023

Kokonaisuudessaan nuorten ja nuorten aikuisten rikollisuus on pääasiassa vähentynyt 2010-luvulla sekä poliisin tietoon tulleen rikollisuuden että kokonaisrikollisuutta mittaavien kyselytutkimusten perusteella.³ Sen sijaan nuorten väkivaltarikollisuutta koskevat tarkastelut osoittavat, että väkivallan suhteen kehityskulut ovat olleet erilaisia. Vuodesta 2015 alkaen alaikäisten ja täysi-ikäisten nuorten väkivaltarikollisuuden tasot ovat kehittyneet pääasiallisesti eri suuntiin niin, että alaikäisten väkivaltarikollisuuden määrä on ollut kasvussa.⁴ Eriävää kehitystä on jatkunut vuoteen 2021 saakka, jonka jälkeen myös täysi-ikäisten nuorten väkivaltarikosepäilyjen määrä on kasvanut

¹ Ryöstöstä ja sen törkeästä tekemuodosta on säädetty rikoslain (39/1889, RL) 31 luvun 1 ja 2 pykälissä.

² Termi "nuori" on määritelty eri lähteissä eri tavoin, eikä sille ole selkeää vakiintunutta määritelmää. Tässä raportissa viitataan nuoriin rikoksista epäiltyihin, joihin on lainsäädännössä määritelty kuuluvaksi 15–20-vuotiaat (laki nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittämisestä 633/2010). Mukaan tarkasteluihin on otettu myös tätä nuoremmat perustuen väkivaltarikollisuudessa tapahtuneisiin muutoksiin. Määritelmä nuorelle on erilainen lastensuojelulaissa (417/2007), jossa nuorella viitataan 18–24-vuotiaisiin ja nuorisolaissa (1285/2016), jonka mukaan nuoriksi lasketaan alle 29-vuotiaat.

³ Kaakinen & Näsi, 2021; Haapakangas 2020.

⁴ Danielsson, 2022.

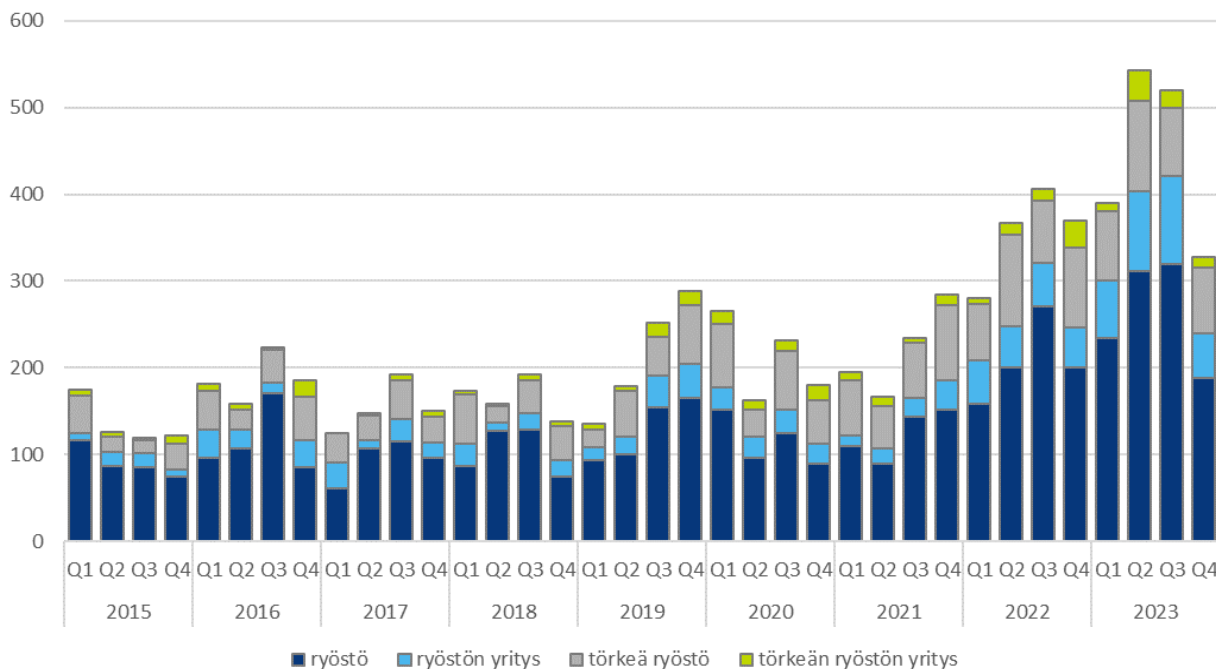
hieman. Ryöstörikokset ovat usein mukana väkivaltarikollisuutta koskevissa tarkasteluissa, sillä ryöstö on anastus, jossa tekoon liittyy aina väkivaltaa tai sen uhkaa. Ryöstörikokset ovat myös hyvin yleisiä juuri nuoruusiässä, sillä esimerkiksi vuonna 2023 yli puolet kaikista ryöstörikosepäilyistä koski alle 21-vuotiaita. Alaikäisiä koskevia rikosepäilyjä kaikista ryöstörikosepäilyistä oli noin 38 prosenttia.

Tässä luvussa perehdytään tarkemmin ryöstörikollisuudessa tapahtuneisiin määrällisiin muutoksiin ensin rikosnimikkeittäin ja ikäryhmittäin ja sen jälkeen alueellisesti poliisilaitoksittain Poliisin tulostietojärjestelmä Polstatin tietojen perusteella.

2.1 Ajallinen kehitys rikosnimikkeittäin ja ikäryhmittäin

Nuorten ryöstörikosepäilyjen kokonaismäärä on Polstatin tietojen mukaan kasvanut vuoden 2018 jälkeen ja pysynyt melko vakaana vuoteen 2021 saakka (kuvio 1). Vuonna 2022 nousu on kuitenkin ollut merkittävää, sillä nuorten ryöstörikosepäilyjä kirjattiin 62 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Sen jälkeen nousu on jatkunut, sillä vuonna 2023 epäilyjä kirjattiin 25 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna.

Vuonna 2023 ryöstörikoksiin liittyvistä rikosnimikkeistä prosentuaalisesti eniten kasvua oli ryöstön yrityksissä, joita kirjattiin lähes 60 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Perusmuotoisia ryöstöjä koskevissa rikosepäilyissä kasvua oli 27 prosenttia ja törkeiden ryöstöjen yrityksissä 20 prosenttia. Törkeitä ryöstöjä koskevien rikosepäilyjen määrä on pysynyt edellisvuoteen nähden melko samanlaisena. Lukumäärällisesti tarkasteltuna merkittävintä kasvu on ollut perusmuotoisia ryöstöjä koskevissa epäilyissä, sillä niiden absoluuttinen määrä on noussut hieman yli 800 epäilystä yli 1000 epäilyyn.

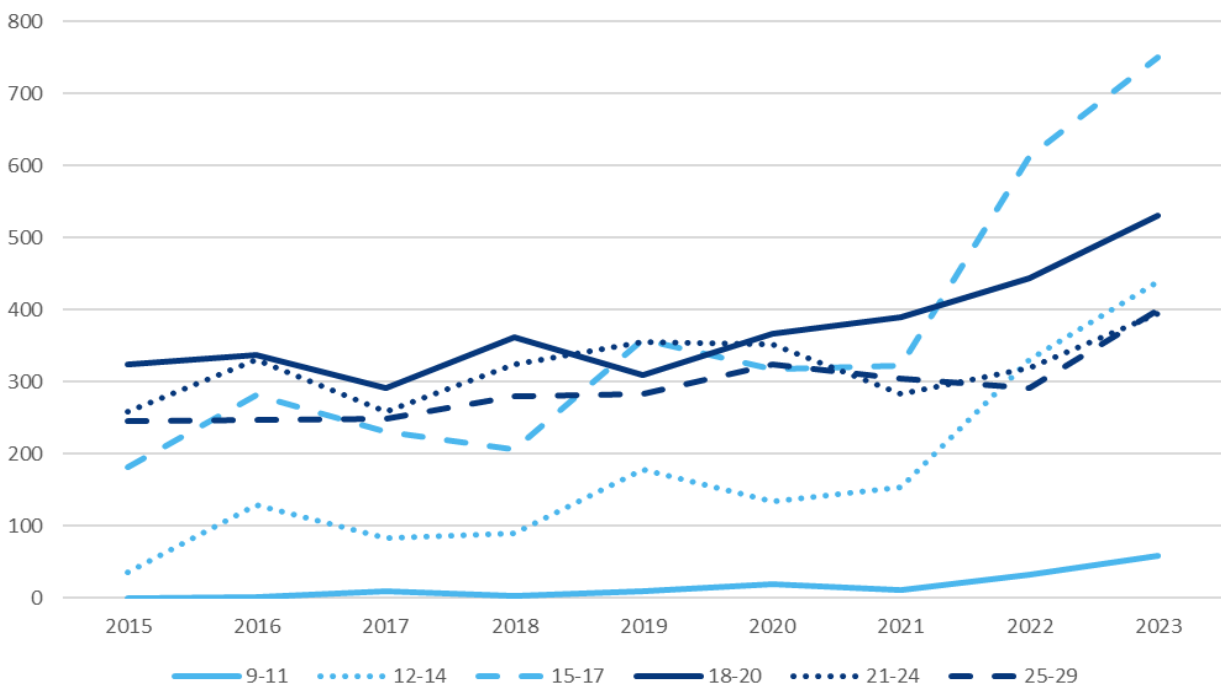

Kuvio 1 Alle 21-vuotiaiden ryöstörikoksia koskevien rikosepäilyjen määrät vuosineljänneksittäin vuosina 2015–2023 (4.1.2024 tilanne, vuoden 2023 luvut voivat vielä hieman muuttua). Lähde: Poliisin tulostietojärjestelmä Polstat.

Ikäryhmittäin tarkasteltuna kaikista voimakkainta ryöstörikosepäilyjen määrän kasvu on alle 15-vuotiaiden ikäryhmissä (kuvio 2). Alle 15-vuotiaiden ryöstörikollisuus on vuodesta 2015 kehittynyt ajallisesti tarkasteltuna melko nousujohteisesti. Vuonna 2022 nousu on ollut merkittävää; rikosepäilyjä kirjattiin 119 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Kasvu on jatkunut, sillä vuonna 2023 alle 15-vuotiaita koskevia ryöstörikosepäilyjä kirjattiin 37 prosenttia edellisvuotta enemmän. Kasvu on ollut merkittävää sekä 9–11-vuotiaiden että 12–14-vuotiaiden osalta. Vuonna 2023 9–11-vuotiaiden ryöstörikosepäilyjä kirjattiin 76 prosenttia ja 12–14-vuotiaiden 33 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. On kuitenkin huomionarvoista, että 9–11-vuotiaiden kohdalla kyse on absoluuttisesti tarkasteltuna melko pienestä määrästä epäilyjä, kun taas 12–14-vuotiaiden kohdalla kyse on yli 100 rikosepäilyyn suuruisesta noususta.

Myös 15–17-vuotiaiden ikäryhmässä kasvu on ollut merkittävää. Vuodesta 2015 lähtien kehitys on ollut samansuuntaista kuin alle 15-vuotiailla. Vuonna 2022 epäilyjä oli 90 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna, ja kyse on lukumäärällisesti tarkasteltuna lähes 300 tapauksen noususta. Kasvu on jatkunut myös tässä ikäryhmässä, sillä vuonna 2023 ikäryhmää koskevia ryöstörikosepäilyjä kirjattiin 23 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna.

Sen sijaan täysi-ikäisten, 18–20-vuotiaiden nuorten kohdalla kasvu on ollut vähäisempää kuin alaikäisten ikäryhmissä. Täysi-ikäisten nuorten rikosepäilyjen määrä on pysynyt alaikäisiä vakaampana yli ajan, eikä merkittäviä muutoksia ole juurikaan tapahtunut. Ryöstörikosepäilyjen määrä on kasvanut hieman vuosittain vuodesta 2019 lähtien, mutta muutokset ovat olleet verrattain pieniä. Vuonna 2022 nousua oli 14 prosenttia edellisvuoteen verrattuna ja vuonna 2023 nousu on jatkunut siten, että rikosepäilyjä kirjattiin 20 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Myös yli 21-vuotiaiden nuorten aikuisten ryöstörikollisuus on pitkän tasaisen jakson jälkeen hieman noussut vuonna 2023.

Kuvio 2 Ryöstörikosepäilyjen määrä ikäryhmittäin vuosina 2015–2023 (4.1.2024 tilanne, vuoden 2023 luvut voivat vielä muuttua). Lähde: Poliisin tulostietojärjestelmä Polstat.

2.2 Ryöstörikokset poliisilaitoksittain

Vaikka nuorten ryöstörikollisuuden taso onkin viime vuosina noussut, ryöstörikokset ovat kuitenkin edelleen suhteellisen harvinaisia rikoksia. Tämä tarkoittaa, että ryöstörikoksia koskevien epäilyjen määrän vaihtelu on suurta tarkasteltaessa pienillä alueilla tapahtuvia muutoksia. Näin ollen esimerkiksi pienen ryöstörikoksia tekevän joukon aktivoituminen tietyssä kaupungissa voi vaikuttaa merkittävästi siihen, kuinka paljon ryöstörikollisuus lisääntyy prosentuaalisesti kyseisessä kaupungissa edelliseen vuoteen verrattuna. Epäilyjen määrän vaihtelun vuoksi tässä analyysissä ei tarkastella yksittäisten kaupunkien ryöstörikostilanteen kehittymistä, vaan asiaa tarkastellaan poliisilaitoksittain. Ahvenanmaa ei ole mukana vertailussa, sillä siellä tapahtuneiden ryöstörikosten määrä on hyvin pieni ja näin ollen jo muutama tapaus aiheuttaa suuren prosentuaalisen muutoksen luvuissa.

Vuonna 2023 Manner-Suomen poliisilaitoksista suurinta nuorten ryöstöepäilyjen määrän kasvu on ollut Oulun (+ 231 %) ja Sisä-Suomen (+ 141 %) poliisilaitosten alueilla edellisvuoteen verrattuna. Lisäksi ryöstörikosepäilyjen määrä on kasvanut myös Lounais-Suomen (+ 48 %), Hämeen (+ 43 %), Länsi-Uudenmaan (+ 36 %) ja Itä-Suomen (+ 35 %) poliisilaitosten alueilla. Määrä on pysynyt melko tasaisena Pohjanmaan, Helsingin ja Kaakkois-Suomen poliisilaitosten alueilla ja vähentynyt Itä-Uudenmaan (- 15 %) ja Lapin (- 50 %) poliisilaitosten alueilla.

Pidemmällä aikavälillä (2015–2023) tarkasteltuna nuorten ryöstörikollisuus on lisääntynyt kaikkien muiden paitsi Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen alueilla. Aikavälillä eniten kasvua epäilyjen määrässä on ollut prosentuaalisesti Pohjanmaan ja Itä-Uudenmaan poliisilaitosten alueilla. Absoluuttisesti tarkastellen rikosepäilyjen määrä on noussut eniten Uudenmaan eri poliisilaitosten alueilla sekä Sisä-Suomen poliisilaitoksen alueella. Eniten epäilyjen absoluuttinen määrä on noussut Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen alueella, jossa nuorten ryöstörikosepäilyjä on ollut vuonna 2023 lähes 270 enemmän kuin vuonna 2015. Myös Sisä-Suomen poliisilaitoksen alueella määrä oli yli 200 epäilyä enemmän kuin vuonna 2015. Länsi-Uudenmaan ja Helsingin poliisilaitosten alueilla rikosepäilyjä oli lähes 200 enemmän kuin vuonna 2015.

Ikäryhmän asukaslukuun suhteutettuna⁵ kaikkein eniten ryöstöjä tehtiin vuonna 2023 Uudella maalla, jossa eniten Helsingin (2,6 rikosta/1 000 alle 21-vuotiasta), mutta myös Itä-Uudenmaan (2,3) ja Länsi-Uudenmaan (2,1) poliisilaitosten alueilla. Suurimassa osassa alueita asukaslukuun suhteutettu ryöstörikosmäärä oli noin 0,6–1,6 rikosta 1 000 henkilöä kohden. Asukaslukuun nähden vähiten ryöstöjä tehtiin Kaakkois-Suomen (0,4) ja Lapin (0,4) poliisilaitosten alueilla.

Ryöstörikollisuus ei siis ole tarkastelun perusteella noussut erityisesti minkään tietyn poliisilaitoksen alueella, vaan ryöstörikollisuuden kasvua on havaittavissa lähes kaikkialla Suomessa. Määrällisesti eniten ryöstörikoksia tehdään kuitenkin Uudenmaan eri poliisilaitosten alueilla, joissa rikosmäärät ovat sekä absoluuttisesti että asukaslukuun suhteutettuna suurimpia. Eniten Uudella maalla tehdään ryöstöjä Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla, joissa ryöstöt ovat keskittyneet sellaisille kaupunkien alueille, missä sijaitsee juna- tai metroasema. Muissa ryöstömäärältään suurissa kaupungeissa, kuten Tampereella, Oulussa ja Turussa ryöstöjä tehdään eniten keskustan alueella.

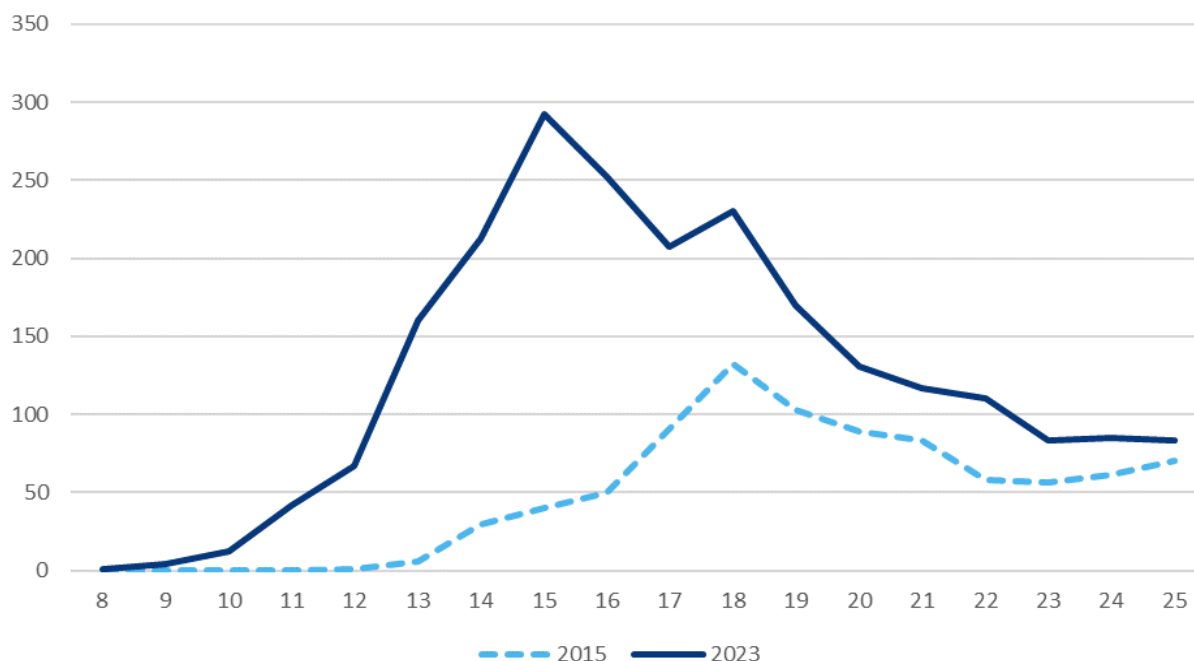
⁵ Tilastokeskus, 2023a. Vuoden 2023 tiedot väestöstä ovat marraskuun ennakkotietoja.

3 Ryöstörikoksista epäillyt nuoret

Tässä luvussa tarkastellaan tarkemmin ryöstörikoksista epäiltyjä nuoria ensin ikä- ja sukupuoli-kauman ja sen jälkeen syntyperän osalta. Lisäksi tarkastellaan epäiltyjen muuta rikollisuutta, sillä pelkästään yhteen rikoslajiin tai väkivaltaan keskittymisen sijaan väkivaltarikoksia tekevien nuorten on tutkimuskirjallisuudessa esitetty tekevän usein myös muita rikoksia.⁶ Ryöstörikoksista epäiltyjen muun rikollisuuden tarkasteluun on käytetty Poliisiasiain tietojärjestelmästä (Patja) kerättyä poimintaa, jossa on tiedot nuorten ryöstörikoksista epäiltyjen henkilöiden muusta rikollisuudesta vuosien 2015–2023⁷ ajalta.

3.1 Ryöstörikoksista epäiltyjen ikä ja sukupuoli

Kokonaisuudessaan alle 21-vuotiaiden vähintään yhdestä ryöstörikoksesta epäiltyjen henkilöiden määrä on kasvanut. Vuonna 2023 epäiltyjen henkilöiden määrä oli noin kolminkertainen verrattuna vuoteen 2015. Kuten myös rikosepäilyjen (joissa sama henkilö on mukana niin monta kertaa, kuin mitä hänellä on epäilyjä) kohdalla, myös rikoksista epäiltyjen henkilöiden kohdalla selvästi eniten kasvua oli alle 15-vuotiaiden ikäryhmässä, jossa epäiltyjen määrä oli yli 11,5-kertainen vuoteen 2015 verrattuna. Myös 15–17-vuotiaiden epäiltyjen henkilöiden määrä on noussut lähes nelinkertaiseksi. Sen sijaan 18–20-vuotiaiden ikäryhmässä kasvua on 40 prosenttia vuoteen 2015 verrattuna, joten epäiltyjen henkilöiden määrän kasvu paikantuu selvästi eniten alaikäisiin henkilöihin. Määrällisesti ja prosentuaalisesti eniten vuonna 2023 on ollut 15–17-vuotiaita epäiltyjä nuoria henkilöitä. Vielä vuonna 2021 eniten oli 18–20-vuotiaita epäiltyjä.

Kuvio 3 Nuorten ikä-rikoskäyrä ryöstörikosepäilyjen osalta vuosilta 2015 ja 2023 (4.1.2024 tilanne, vuoden 2023 luvut voivat vielä muuttua). Lähde: Poliisin tulostietojärjestelmä Polstat.

⁶ Piquero ym., 2012.

⁷ Vuoden 2023 osalta tiedot heinäkuun loppuun saakka.

Koska alaikäisten ja varsinkin alle 15-vuotiaiden ryöstörikoksista epäiltyjen henkilöiden määrä on kasvanut voimakkaasti ja huomattavasti enemmän kuin 18–20-vuotiaiden ikäryhmässä, tämä on aiheuttanut muutoksia myös nuorten epäiltyjen ikäjakaumassa. Kuviosta 3 voidaan havaita, että vuonna 2015 ryöstörikosepäilyjä oli eniten 18-vuotiailla, ja tämän ikävuoden jälkeen rikosepäilyjen määrä laski. Sen sijaan vuonna 2023 rikosepäilyjen absoluuttisen määrän huomattavan nousun lisäksi muutos on selkeä myös yleisimmän rikoksentekeiän osalta, sillä eniten rikosepäilyjä oli 15-vuotiailla.

Vuosien 2015–2023 aikana noin 88 prosenttia ryöstörikoksista epäillyistä on ollut poikia ja nuoria miehiä. Miesten osuus on pysynyt yhtä suurena vuodesta 2015 lähtien, osuus on vaihdellut vain viiden prosenttiyksikön sisällä pysyen melko vakaana yli ajan. On huomionarvoista, että vaikka epäiltyjen osalta sukupuolijakauma on pysynyt vakaana, uhrien kohdalla on havaittu miesten osuuden kasvua.

3.2 Ryöstörikoksista epäiltyjen syntyperä

Maahanmuuttajien ja maahanmuuttajataustaisten väkivaltarikollisuus on ollut paljon esillä yhteiskunnallisessa keskustelussa. Maahanmuuttajataustaisella tai ulkomaalaistaustaisella tarkoitetaan henkilöä, jonka ainoa tiedossa oleva vanhempi tai molemmat vanhemmat ovat syntyneet ulkomailla.⁸ Nuorten väkivaltarikollisuutta koskevan aiemman tarkastelun mukaan ulkomaalaistaustaisten ja suomalaistaustaisten nuorten väkivaltarikollisuus on kehittynyt samansuuntaisesti vuosina 2015–2020, mutta ulkomaalaistaustaisten rikosepäilyjen määrä oli viime vuosien kehityksestä huolimatta edelleen merkittävästi korkeampi.⁹ Vuonna 2023 julkaistujen tilastotietojen mukaan ulkomaalaistaustaisten osuus alle 18-vuotiaiden nuorten tekemistä ryöstöistä ja pahoinpitelyistä on noussut isoissa kaupungeissa, kuten myös ulkomaalaistaustaisten osuus nuorista on noussut. Ulkomaalaistaustaisten osuus selvitettyihin pahoinpitely- ja ryöstörikoksiin syylliseksi epäillyistä myös vaihtelee melko paljon vuosittain ja rikosmäärä jää Helsinkiä ja Espoota lukuun ottamatta niin pieneksi, että vähäiset muutokset epäiltyjen määrässä näyttäytyvät helposti suurina prosenttimuutoksina.¹⁰

Poliisin tilastojen perusteella Suomessa syntyneitä maahanmuuttajataustaisia henkilöitä ei voida kattavasti erotella suomalaistaustaisista henkilöistä. Maahanmuuttajien ja maahanmuuttajataustaisten rikollisuutta koskevassa keskustelussa tämä erottelu on kuitenkin tärkeä, sillä Suomessa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten (toisen polven maahanmuuttajien) väkivaltarikollisuuden tason on havaittu olevan matalampi kuin ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten (ensimmäisen polven maahanmuuttajien).¹¹ Lisäksi esimerkiksi ruotsalaistutkimuksen mukaan Ruotsissa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten rikostaso on selvästi korkeampi kuin ruotsalaistaustaisilla, ja esimerkiksi ryöstörikollisuudessa myös korkeampi kuin ulkomailla syntyneillä ulkomaalaistaustaisilla.¹² Kokonaisarvion muodostamiseksi Suomessa syntyneiden ja ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten rikollisuutta on mahdollista tarkastella erikseen Tilastokeskuksen Rikos- ja pakkokeinotilaston tiedoilla, sillä kyseinen tilasto sisältää tarkemman tiedon henkilön syntyperästä.¹³

⁸ Tilastokeskus, 2023b.

⁹ Danielsson, 2022.

¹⁰ Haapakangas, 2023.

¹¹ Danielsson, 2022.

¹² Brå, 2021.

¹³ Tilastokeskus, 2023c, tuoreimmat tiedot raportin julkaisun aikaan vuodelta 2022.

Tilastokeskuksen Rikos- ja pakkokeinotilaston tiedot osoittavat, että ulkomaalaistaustaisten nuorten ryöstörikollisuus on lisääntynyt suomalaistaustaisia nuoria hieman voimakkaammin. Vuoteen 2015 verrattuna kasvu on ollut merkittävää sekä suomalais- että ulkomaalaistaustaisilla nuorilla, mutta merkittävintä Suomessa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten kohdalla. Kokonaisuudessaan ulkomaalaistaustaisten osuus ryöstörikosepäilyistä on ollut 22 prosenttia vuonna 2015 ja 26 prosenttia vuonna 2022.

Koska ryöstörikosten määrä vaihtelee vuositason tasolla melko paljon ja rikosmäärät ovat suhteellisen pieniä, rikosten määrän kasvua tarkasteltaessa on edellisvuoteen vertaamisen sijaan informatiivisempaa verrata toisiinsa hieman pidempiä ajanjaksoja. Verrattaessa vuosia 2021–22 vuosiin 2015–16 suomalaistaustaisten ryöstörikosepäilyjen määrä on kasvanut 55 prosenttia ja ulkomaalaistaustaisten 91 prosenttia. Ulkomaalaistaustaisista henkilöistä Suomessa syntyneiden ryöstörikosepäilyjen määrä on noussut 117 prosenttia ja ulkomailla syntyneiden 77 prosenttia. Lukujen tulkinnassa on tärkeää huomioida, että myös ulkomaalaistaustaisten määrä on kasvanut merkittävästi ajanjakson aikana, sillä vuodesta 2015 vuoteen 2022 ulkomaalaistaustaisten määrä on kasvanut noin 50 prosenttia.

Tarkasteltaessa nuorten rikostasoa informatiivisempaa on rajata tarkastelu koskemaan 15–20-vuotiaita sen sijaan, että se koskisi kaikkia alle 21-vuotiaita, sillä alle 15-vuotiaiden ikärakenteessa on suuria eroavaisuuksia ulkomailla ja Suomessa syntyneiden välillä. Tarkastelun perusteella ilmenee, että vuosina 2015–2022 suomalaistaustaisten rikostaso oli noin 1,4 ryöstörikosta 1 000 henkilöä kohden, ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten 4,6 ja Suomessa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten 5,4. Ulkomaalaistaustaiset ovat tarkastelun perusteella yllämainittuna ryöstörikollisuudessa niin, että korkein rikostaso on Suomessa syntyneillä ulkomaalaistaustaisilla. Rikostasot ovat ryöstörikollisuudessa hieman erilaiset kuin muissa väkivaltarikoksissa samalla ikä- ja aikarajauksella, sillä pahoinpitely- ja henkirikosten osalta ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten rikostaso on Suomessa syntyneitä ulkomaalaistaustaisia nuoria korkeampi.

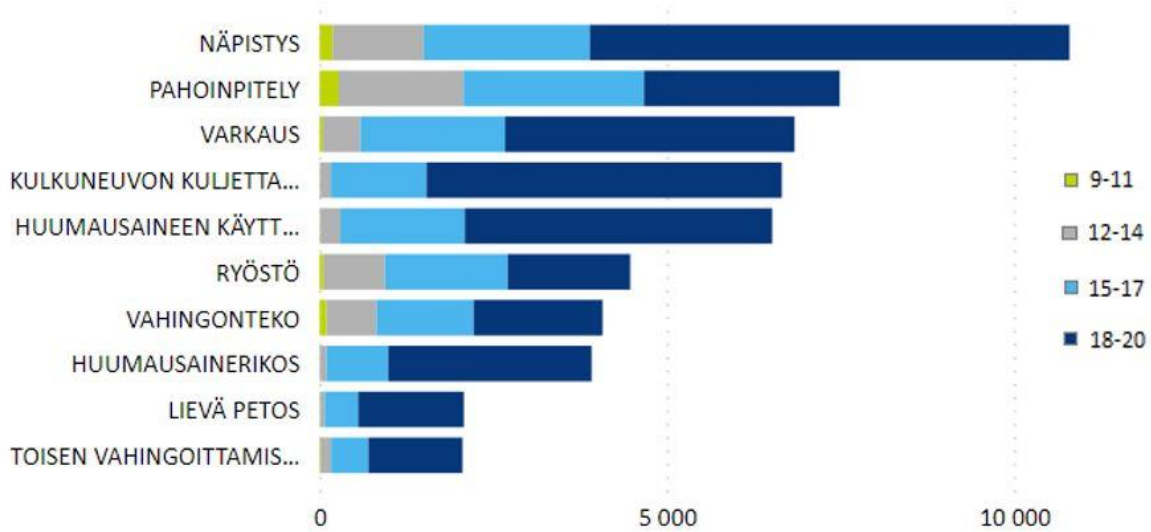
3.3 Epäiltyjen muu rikollisuus vuosina 2015–2023

Ryöstörikoksista epäiltyjen osalta tarkasteltiin myös sitä, mitä muita rikosepäilyjä ryöstörikoksista epäillyillä henkilöillä on saman tarkastelujakson (2015–07/2023) aikana heidän ollessaan alle 21-vuotiaita. Tarkastelun mukaan yhdeksän prosenttia ryöstörikoksista epäillyistä nuorista oli ollut epäiltynä vain yhdestä rikoksesta, eli vain siitä ryöstöstä, jonka vuoksi henkilö on mukana aineistossa. Näin ollen yli 90 prosenttia ryöstörikoksista epäillyistä henkilöistä on ollut epäiltynä useammasta kuin yhdestä rikoksesta alle 21-vuotiaana.

Ryöstörikoksista epäillyt tekevät tarkastelun perusteella myös laajasti muita rikoksia, joista yleisin oli näpistys (kuviokuva 4). Näpistyksiä oli 13 prosenttia kaikista epäiltyjen tekemistä rikoksista. Muita yleisiä rikoksia olivat pahoinpitely (9 %), varkaus (8 %), kulkuneuvon kuljettaminen oikeudetta (7 %) sekä huumausaineen käyttörikos (7 %). Vasta edellä mainittujen jälkeen yleisin rikos oli ryöstö, eli toisin sanoen ryöstörikoksista epäillyillä on kokonaisuutena tarkastellen enemmän muita rikosepäilyjä kuin ryöstöepäilyjä.

Yleisimmät rikosnimikkeet vaihtelevat hieman eri ikäryhmissä. Alaikäiset olivat yleisimmin epäiltynä pahoinpitelyissä ja näpistyksissä. Alle 15-vuotiaiden kohdalla yleisimpiä rikoksia näiden lisäksi olivat ryöstö ja vahingonteko, kun taas 15–17-vuotiaiden kohdalla korostuivat varkaudet ja huumausaineen käyttörikokset. Sen sijaan 18–20-vuotiaiden ikäryhmässä korostuivat näpistys ja

kulkuneuvon kuljettaminen oikeudetta, joiden lisäksi ikäryhmässä oli paljon varkauksia sekä huumausaineen käyttöririkoksia.

Kuvio 4 Yleisimmät ryöstöririkoksista epäiltyjen rikokset alle 21-vuotiaana vuosina 2015–07/2023. Lähde: Poliisiasian tietojärjestelmä (Patja).

4 Ryöstörikosten teonpiirteiden muutos vuodesta 2015

Poliisin tulostietojärjestelmä Polstatista on saatavilla tietoja rikosepäilyjen sekä rikoksista epäiltyjen henkilöiden määristä, mutta tarkempaa rikosten teonpiirteitä koskevaa analyysia varten tehtiin poiminta Poliisiasian tietojärjestelmä Patjasta. Patjasta poimittiin tiedot kaikista vuosien 2015–2023 ryöstörikoksista, joissa vähintään yksi rikoksesta epäilty on ollut rikoksentekohetkellä alle 21-vuotias. Vuoden 2023 osalta analyysissa on mukana tiedot heinäkuun loppuun saakka.

Rikoksista poimittiin kaikki rikosilmoitukselle kirjatut perustiedot sekä selosteosa¹⁴. Selosteosa otettiin mukaan poimintaan, sillä teonpiirreanalyysissa pyrittiin saamaan mahdollisimman tarkka kuva ryöstörikoksista, eikä perustiedoissa ole saatavilla tietoa esimerkiksi käytetyistä tekovälineistä tai tarkasta tapahtumapaikasta. Tiedot poimittiin kaikista ajanjakson vuosista, jotta ilmoitusten perustiedoissa olevia tietoja voitiin vertailla yli ajan.

Tarkempi teonpiirteiden ja niissä tapahtuneiden muutosten analysointi toteutettiin vertailemalla vuosia 2022–2023 vuoteen 2015, jotta saatiin tietoa myös siitä, millaisia teonpiirteitä ei vielä ole ollut vuoden 2015 ilmoituksissa. Vuodelta 2015 rikoksia oli 325 kappaletta ja vuosilta 2022–2023 rikoksia oli 1212 kappaletta, joista 695 oli vuodelta 2022 ja loput 517 vuoden 2023 tammi-heinäkuun ajalta. Teonpiirreanalyysissa rikosilmoituksen selosteosan tietoja jaettiin eri teemoihin muun muassa väkivaltaan, ryöstettyyn omaisuuteen, tapahtumapaikkaan, päihteisiin sekä uhrin ja tekijän suhteeseen liittyen. Näiden teemojen sisällä aineistoa luokiteltiin ennalta määritettyihin luokkiin, jotta aineistosta oli mahdollista tehdä määrällisiä havaintoja. Tämän lisäksi analyysissa

¹⁴ Mukana selosteosan ensimmäiset 3 000 merkkiä.

kerättiin laadullisia huomioita myös sellaisten teonpiirteiden huomioimiseksi, joita ei oltu pystytty etukäteen ottaa huomioon luokittelussa.

4.1 Ryöstörikosten teonpiirteiden vertailu vuosien 2015 ja 2022–2023 välillä

4.1.1 Väkivalta ja tekovälineet

Ryöstörikosten tunnusmerkistössä on olennaista teossa käytetty väkivalta tai väkivallan uhka. Tämä erottaa ryöstörikoksen esimerkiksi näpistyksestä tai varkaudesta. Teonpiirreanalyysin perusteella voidaan todeta, että suurimmassa osassa analysoituja ryöstöjä väkivaltaa on käytetty osana tekoa. Väkivallan käytön osuus on pysynyt suunnilleen samana vuoteen 2015 verrattuna, noin 60 prosentissa. Viime vuosina on ilmennyt myös muutamia kymmeniä sellaisia tapauksia, joissa väkivaltaa ei ollut käytetty eikä sillä suoranaisesti myöskään uhattu, mutta uhri oli siitä huolimatta kokenut tilanteen uhkaavana. Näissä tapauksissa uhri kuvaili väkivallan uhan muodostuneen joko uhkaavalta tuntuvaan olemukseen tai käytöksen vuoksi tai siksi, että uhri oli tiennyt tekijän olevan väkivaltainen. Tällaisia tilanteita ei ilmoitusten tietojen mukaan ollut vuonna 2015.

Yleisin väkivaltainen ryöstö on sellainen, jossa uhria on sekä lyöty että potkittu.¹⁵ Yhteensä lähes puolessa ryöstörikostapauksista uhria oli joko lyöty tai potkittu tai käytetty molempia edellä mainittuja väkivallan muotoja. Osuus on kasvanut vuodesta 2015 yhdeksän prosenttiyksikköä. Lyömisen ja potkimisen lisäksi tapauksissa korostuivat kaataminen, repiminen ja kuristaminen (taulukko 1). Vuoteen 2015 verrattuna lähivuosina ilmoituksissa on mainittu laajempi kirjo erilaisia väkivallan muotoja.

Nuorten ryöstöissä käytetään melko harvoin, alle kymmenessä prosentissa tapauksia, tekovälineenä ampuma-asetta. Monissa sellaisissa tapauksissa, joissa ase mainittiin, tarkemmat tiedot aseesta jäivät ilmoituksen tietojen perusteella epäselväksi. Joukossa oli myös sellaisia tapauksia, joissa aseiden mahdollisella olemassaololla uhattiin ilman, että ase oli tosiasiallisesti uhrin tai todistajien nähtävissä. Vain muutamissa ilmoituksissa oli kuvailtu tarkemmin sitä, oliko tekovälineenä käytetty ase aito tuliase vai esimerkiksi kuula- tai ilma-ase. Näissä lisätietoja sisältävissä tapauksissa kyseessä oli yleensä jokin muu kuin aito tuliase.

Nuorten ryöstörikoksissa ampuma-aseita selvästi yleisempi tekoväline on teräase, joka mainitaan yli kolmasosassa ryöstörikosilmoituksia. Luku sisältää myös sellaiset tapaukset, joissa teräase ei ole ollut suoraan näkyvillä, mutta ilmoituksen perusteella uhrille on jäänyt oletus teräaseen mukanaolosta. Mainituista teräaseista yleisin oli puukko, jonka lisäksi mainittiin jonkin verran myös keittiöveitsiä, machete- eli viidakkoveitsiä sekä pienempiä kääntö-, perhos- ja linkkuveitsiä. Useissa tapauksissa tekovälinettä kutsuttiin vaihtelevasti veitsekseksi tai puukoksi, jolloin sen tarkempi malli jäi epäselväksi. Verrattuna vuoteen 2015 teräaseisiin liittyvien ryöstöjen suhteellinen osuus ei ole juurikaan muuttunut, mutta on huomionarvoista, että teräaseisiin liittyvien tekojen absoluuttinen määrä oli vuonna 2022 yli kolminkertainen vuoteen 2015 verrattuna ja myös tekojen tapahtumalosuhteet ovat muuttuneet. Vuoden 2015 teräasetapauksista yli neljäsosa oli sellaisia, jotka olivat kohdistuneet kauppoihin joko kassan tai kaupassa myytävien tuotteiden ryöstämisenä, kun taas vuosina 2022–2023 kauppoihin kohdistuneiden tekojen osuus kaikista teräaseellisistä ryöstöistä on ollut vain noin kymmenen prosenttia.

¹⁵ Tässä yhteydessä lyöminen tarkoittaa kädellä lyömistä, teräaseella tai muulla astalolla lyöminen on käsitelty erikseen.

Taulukko 1 Yleisimmät käytetyt väkivallan muodot nuorten ryöstörikoksissa 2015 ja 2022–07/2023. Taulukon luvuissa on huomioitava, että yhdessä ilmoituksessa voi esiintyä useampia väkivallan muotoja, joten taulukon lukuja ei voida laskea yhteen. Lähde: Poliisiasian tietojärjestelmä (Patja).

	2015 %	2022–07/2023 %	muutos (%-yksikköä)
lyöminen	35,1	45,0	+ 9,9
potkiminen	22,5	24,3	+ 1,8
repiminen	2,2	5,2	+ 3,0
kuristaminen	4,0	5,2	+ 1,2
kaataminen	6,2	5,7	- 0,5
ampuma-ase	11,1	7,9	- 3,2
teräase	41,2	36,6	- 4,6
astalo	15,4	13,0	- 2,4

Teräaseisiin liittyvistä tapauksista suurin osa on ollut sellaisia, joissa teräaseen käyttämisellä on vain uhkailtu. Vuonna 2015 niistä tapauksista, joissa oli mainittu teräaseen olleen mukana tilanteessa, teräasetta käytettiin uhrin fyysiseen vahingoittamiseen kymmenessä prosentissa tapauksia. Suhteellinen osuus on pysynyt lähes samana, mutta tekojen absoluuttinen määrä on kasvanut vuodesta 2015 vuoteen 2022 kolminkertaiseksi.

Ampuma-aseiden ja teräaseiden lisäksi muita ryöstörikoksissa esiintyviä tekovälineitä ovat esimerkiksi erilaiset kaasut ja sumutteet, mailat ja pamput sekä metalliset putket ja kettingit. Vuosien 2022-2023 aikana kaasujen ja sumutteiden käyttäminen näyttäisi hieman lisääntyneen, mutta kokonaisuudessaan astaloiden liittyminen ryöstörikoksiin ei ole suhteellisesti juurikaan muuttunut. Mikään tietty astalo ei erottunut joukosta yleisyydellään.

4.1.2 Päihteet

Ryöstörikoksista reilu neljäsosa liittyy jollain tapaa päihteisiin tai niissä on vähintäänkin ollut maininta päihteistä¹⁶, eikä suhteellinen osuus ole juurikaan muuttunut vuoteen 2015 verrattuna. Päihteisiin liittyvät ryöstötilanteet ovat hyvin moninaisia; osassa rikoksista tekijä tai tekijät ovat olleet päihteiden vaikutuksen alaisena, toisissa tapauksissa uhrin päihtymystilaa on hyödynnetty teon toteuttamisessa. Joissakin tilanteissa päihteet olivat ryöstön kohteena, kun taas toisissa ryöstö on tapahtunut päihteiden myyntitilanteissa, jolloin ryöstön kohde oli useimmiten joko myytävät päihteet tai niiden ostoon varattu käteinen raha. Päihteet ovat olleet ryöstön kohteena noin 13 prosentissa tapauksia eikä osuus ole juurikaan muuttunut vuodesta 2015.

Alkoholin ja huumausaineiden osalta osuudet ovat pysyneet melko vakaina vuoteen 2015 verrattuna niin, että osuudet ovat pienentyneet muutamia prosenttiyksikköjä. Vuosina 2022–2023 tapauksista 12 prosenttia on liittynyt jollakin tapaa alkoholiin. Näistä vajaa puolet tapauksista on ollut sellaisia, joissa alkoholi on ollut ryöstön kohteena. Huumausaineisiin liittyvien tapausten osalta tilanne on samansuuntainen, tapauksista kymmenen prosenttia liittyy jollakin tapaa huumeisiin. Teot ovat hyvin moninaisia ja liittyvät esimerkiksi huumausainekauppaan tai sellaisiin tilanteisiin, joissa ryöstön uhrilta on varastettu huumeita. Tiettyjä huumeita tai lääkkeitä mainittiin

¹⁶ Analyysissa päihteisiin on katsottu kuuluvaksi alkoholi, huumeet, lääkkeet sekä nuuska, tupakka ja sähkötupakka.

satunnaisesti, mutta viime vuosina maininnat tietyistä lääkkeistä, kuten esimerkiksi rauhoittavana lääkkeenä tunnetusta bentsodiatsepiinin johdannaisesta Ksalolista, ovat lisääntyneet.

Muihin pähteisiin liittyvät ryöstöt ovat lisääntyneet selvästi. Kahdeksan prosenttia ryöstöistä liittyy jollain tapaa nuuskaan, tupakkaan tai sähkötupakkaan. Varsinkin sähkötupakkaan liittyvien tapausten osuus on kasvussa, sillä vuonna 2022 sähkötupakkaan liittyi neljä prosenttia tapauksista, ja vuoden 2023 alkupuolella tapausten absoluuttinen määrä on jo ylittänyt koko vuoden 2022 sähkötupakkaan liittyvien tapausten määrän. Sähkötupakkaan liittyviksi tapauksiksi on luettu mukaan kaikki sellaiset tapaukset, joissa tekoon liittyy joko sähkösavukkeita tai muita sähkötupakointiin liittyviä välineitä, kuten nesteitä. Vuonna 2015 sähkötupakkaan tai nuuskaan liittyviä tapauksia ei ole kirjattu ollenkaan, ja tupakkaa on ryöstetty vain muutamassa yksittäistapauksessa. Sähkötupakan käyttö on lisääntynyt reilusti 14–20-vuotiaiden nuorten keskuudessa kahden viime vuoden aikana¹⁷, mikä voi osaltaan selittää myös niihin liittyvien ryöstöjen määrän kasvua.

4.1.3 Ryöstetty omaisuus

Ryöstöririkoksissa yleisin anastettu omaisuus on sellainen esine, joka uhrilta sattuu tekoilanteessa löytymään esimerkiksi taskuistaan. Ryöstöt kohdistuvat yhä useammin uhrin mukana oleviin tavaroihin kuten pieneen määrään käteistä rahaa, puhelimiin ja lompakkoihin, kun taas esimerkiksi kaupan kassan ryöstöjen määrä on vähentynyt huomattavasti. Vain noin kaksi prosenttia teoista vuosien 2022–2023 aineistossa kohdistui kauppojen tai kioskien kassalippaisiin, kun tällaisten tekojen suhteellinen osuus oli vuonna 2015 vielä 15 prosenttia. Viime vuosina kauppoihin ja kioskeihin kohdistuneet teot ovat olleet lähinnä alkoholin varastamista, eikä kauppojen kassoja ole ryöstetty enää kovin aktiivisesti.

Vuonna 2015 ryöstöjä ei ilmoituksiin kirjattujen tietojen perusteella kohdistettu tiettyjen brändien tuotteisiin. Tilanne on muuttunut, sillä vuosien 2022–2023 ryöstöilmoituksissa oli usein mainintoja eri tuotteiden merkeistä. Esimerkiksi jokin Applen tuote, useimmiten puhelin tai kuulokkeet, mainittiin yli kymmenesosassa ryöstöilmoituksia ryöstön kohteena.¹⁸ Ryöstöjen kohteena on usein myös vaatteita, jotka vietiin tilanteissa useimmiten suoraan uhrin päältä. Vaatteita tai asusteita, joista useat olivat joko merkkivaatteita tai niiden kopioversioita, ryöstettiin 14 prosentissa tapauksia vuosina 2022–2023. Tällaista ei tapahtunut ilmoitusten perusteella vielä vuonna 2015.

4.1.4 Ryöstöjen tapahtumapaikka ja -aika

Patjaan kirjatut tekojen tapahtumapaikkaa koskevat tarkennukset erittelevät karkeasti sitä, onko teko tapahtunut esimerkiksi yleisellä vai yksityisellä paikalla. Tätä teonpiirreanalyysia varten teon tapahtumapaikkaa eriteltiin tarkemmin, jotta ryöstörिकosten tapahtumapaikoista saatiin yksityiskohtaisempi käsitys. Tarkastelun perusteella 26 prosenttia nuorten ryöstörिकoksista tapahtuu yleisillä alueilla, kuten kaduilla, linja-autopysäkeillä tai asuinalueiden läheisillä metsäalueilla (taulukko 2). Seuraavaksi suurin osuus, 13 prosenttia ryöstöistä on tapahtunut kauppojen ja kauppakeskusten piha-alueilla ja noin kymmenen prosenttia on tapahtunut sisällä kaupassa. Seuraavaksi suurimmat osuudet tapahtuivat uhrin asunnossa (6,4 %) valvomattomissa harrastuspaikoissa tai koulujen pihilla (6,3 %) rautatieasemilla (6,2 %) sekä yksityisillä talojen tai taloyhtiöiden pihamailla (5,5 %). Talojen ja taloyhtiöiden pihamailla tapahtuneet teot liittyvät usein erilaisiin

¹⁷ THL, 2023.

¹⁸ Maailmalla ilmiö ei ole uusi; Yhdysvalloissa Applen iPodeja ryöstettiin erityisen paljon vuosina 2005–2006. Ks. esim. Roman & Chalfin, 2007.

myyntitilanteisiin, sillä ne ovat suosittuja internetissä sovitun puhelin- tai huumausainemyynnin kaupantekopaikkoja.

Taulukko 2 Yleisimmät tekopaikat nuorten ryöstörikoksissa 2022–07/2023, vertailuvuosi 2015.
Lähde: Poliisiasiain tietojärjestelmä (Patja).

	2015 %	2022–07/2023 %	muutos (%-yksikköä)
katu, pysäkki tai metsä-/puistoalue	23,4	26,2	+ 2,8
kaupan tai kauppakeskuksen piha	9,2	13,2	+ 4,0
kauppa	24,0	9,7	- 14,3
uhrin asunto	9,2	6,4	- 2,8
valvomaton harrastuspaikka/koulun piha	1,5	6,3	+ 4,8
rautatieasema	4,0	6,2	+ 2,2
yksityisasunnon piha-alue	5,9	5,5	- 0,4

Ryöstöjen tapahtumapaikkojen osalta suurin muutos vuoteen 2015 verrattuna on kaupassa tapahtuneiden ryöstöjen vähentyminen. Vielä vuonna 2015 nuorten ryöstöistä 24 prosenttia tapahtui kaupassa, eli osuus on laskenut 14 prosenttiyksikköä. Kaupassa tapahtuneet ryöstöt sisältävät kaupoissa myytäviin tuotteisiin kohdistuneet teot sekä kauppojen kassalippaisiin kohdistuneet teot. Joissakin yksittäisissä tapauksissa yksityishenkilöltä on ryöstetty mukana olevaa omaisuutta kaupan sisätiloissa. Vaikka kauppojen kassaan kohdistuneet ryöstöt ovatkin vähentyneet vuoteen 2015 verrattuna, kaupoista ryöstetään edelleen alkoholia ja esimerkiksi elintarvikkeita. Kassalippaiden ryöstämisen väheneminen voi liittyä osaltaan esimerkiksi käteisen käytön vähenemiseen¹⁹ tai esimerkiksi valvonnan mahdolliseen lisääntymiseen.

Vuonna 2015 ei tapahtunut sellaisia ryöstörikoksia, joissa olisi ollut maininta ryöstön tapahtuneen koulussa, kun taas vuosina 2022–2023 koulussa on tapahtunut lähes 30 ryöstörikosta. Muutamissa tapauksissa mukana on ollut myös teräase. Vaikka kouluun liittyvien ryöstörikostapausten prosenttiosuus on hyvin pieni (2 %), kouluun liittyvien ryöstötapauksen nousu on huomionarvoista, sillä aiempien havaintojen mukaan nuorten väkivaltarikoksia on tapahtunut lähivuosien aikana paljon myös kouluympäristössä²⁰. Koulussa tapahtuneiksi teoiksi on tässä analyysissä laskettu sellaiset teot, jotka ovat tapahtuneet koulussa koulupäivän aikana tai koulun alueella esimerkiksi välitunnilla tai koulupäivän päättyessä.

Nuorten ryöstörikollisuus on vuodet 2015–2023 kattavan tarkastelujakson aikana painottunut ilta-päiviin ja iltoihin (taulukko 3). Yleisin ryöstörikosten tapahtuma-aika sijoittui iltakuuden ja yhdeksän väliin. Viikonpäivistä lauantait olivat kaikkein rikosaktiivisimpia. Öistä viikonloppuyöt olivat ainoita hieman aktiivisempia öitä, sillä varsinkin arkiyöt olivat ryöstöjen kannalta melko hiljaisia. Öisin ryöstörikosten määrä oli huomattavasti pienempi kuin iltaisin. Vain 19 prosenttia teoista on tapahtunut yöllä aikavälillä 00-06, kun taas illalla kuuden ja yhdeksän välillä, eli puolet lyhyemmässä aikaikkunassa, on tapahtunut 28 prosenttia ryöstöistä. Kuukausittaista vaihtelua tarkasteltiin tarkastelujaksoon kuuluvien kokonaisten vuosien 2015–2022 ajalla, ja tarkastelun perusteella keskimäärin eniten ryöstörikoksia on tapahtunut loppukesän ja syksyn aikana.

¹⁹ Sinivuori, 2022.

²⁰ Danielsson, 2022.

Taulukko 3 Nuorten ryöstörikosten tapahtuma-aika tarkasteluajana 2015–07/2023. Lähde: Poliisiasiain tietojärjestelmä (Patja).

klo	MA %	TI %	KE %	TO %	PE %	LA %	SU %	Yhteensä %
00:00-02:59	1,5	1	1,1	1,4	1,7	3,1	2,6	12,4
03:00-05:59	0,5	0,4	0,6	0,9	0,9	1,7	1,6	6,6
06:00-08:59	0,4	0,3	0,4	0,3	0,2	0,3	0,4	2,3
09:00-11:59	0,4	0,6	0,4	0,5	0,6	0,6	0,5	3,6
12:00-14:59	1,5	1,3	1	1,1	1,2	1,3	1,5	8,9
15:00-17:59	2,5	2,2	2,7	3	1,9	2,7	2,2	17,2
18:00-20:59	3,9	3,4	4,4	4,2	3,7	4,6	4,1	28,2
21:00-23:59	2,7	2,7	2,1	2,7	4,2	3,9	2,4	20,7
Yhteensä %	13,4	12	12,6	14,1	14,3	18,3	15,2	100,00 %

Sen lisäksi, että rikoksia tehdään eri määrä eri aikoihin ja eri viikonpäivinä, myös tekijöiden ikä vaihtelee sen mukaan, milloin teko on toteutunut. Alimmillaan nuorten rikoksesta epäiltyjen henkilöiden iän keskiarvo on ollut alkuiltapäivästä, jolloin se on ollut 15 vuotta. Tällöin teot ovat tapahtuneet useimmiten koulussa, kaupassa tai kauppakeskuksen tai kaupan pihalla. Korkeimmillaan epäiltyjen iän keskiarvo on ollut aamuyön aikana. Karkeasti jaotellen voidaan todeta, että päivän aikana, noin aamuyhdeksän ja iltakahdeksan illalla välisenä aikana rikoksista epäillyt ovat iältään keskimäärin alaikäisiä, kun taas myöhäisillan ja yön aikana tapahtuneiden ryöstörikosten epäiltyjen iän keskiarvo on yli 18 vuotta.

4.1.5 Ryöstörikosten uhrin

Rikosepäilyjen lisäksi myös uhrien määrä on noussut vuodesta 2015. Rikoksesta epäiltyjen ja uhrien määrä on noussut samassa suhteessa, joten analyysin perusteella ei näytä siltä, että epäiltyjä olisi enemmän yhtä rikosta kohden. Nuorten ryöstörikokset kohdistuvat useimmiten toisiin nuoriin henkilöihin. Tämä on linjassa muun nuorten väkivaltarikollisuuteen liittyvän tiedon kanssa, sillä nuorten väkivaltarikollisuuden on aiemmin todettu kohdistuvan muihin nuoriin niin poliisin tietoon tulleen rikollisuuden²¹ kuin kokonaisrikollisuutta mittaavien kyselytutkimustenkin²² perusteella.

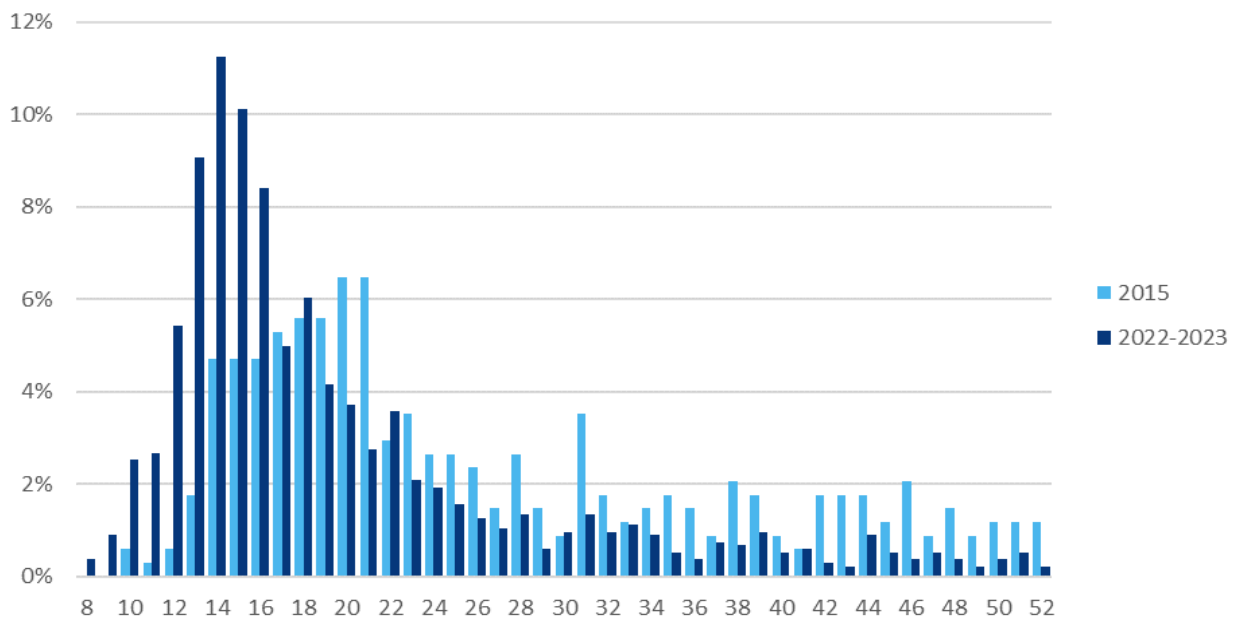
Kuten epäiltyjen, myös yleisin ryöstön uhriksi joutumisen ikä on laskenut vuodesta 2015 (kuviot 5). Vielä vuonna 2015 yleisimmin uhriksi joutui 20–21-vuotias, kun taas vuosina 2022–2023 uhrin ikä on kasvanut 14–15-vuotiaita. Uurit ovat useimmiten nuoria miehiä ja poikia, joiden osuus on kasvanut vuodesta 2015 noin 11 prosenttiyksikköä; Vuonna 2015 uhreista 73 prosenttia oli poikia ja osuus on viime vuosina kasvanut 84 prosenttiin.

Suurimmassa osassa ryöstörikoksia uhri ei tunne tai ainakaan teon aikana tunnista tekijää tai tekijöitä. Uhrille tuntemattomia tekijöitä on kuitenkin pienempi osuus vuoteen 2015 verrattuna. Vuonna 2015 tuntemattoman toimesta tehtyjä ryöstöjä oli 71 prosenttia tapauksista. Tähän lukuun sisältyvät myös sellaiset ryöstötilanteet, joissa tekijä on ryöstänyt esimerkiksi kaupan tai kioskin, jossa asiakaspalvelijana toiminut uhri ei ole ennalta tuntenut ryöstäjää. Vuosina 2022–2023 uhrille ennalta tuntemattoman tekijä oli 53 prosentissa tapauksia, eli tuntemattoman tekijän osuus on laskenut 18 prosenttiyksikköä. Näin ollen nousua vuoteen 2015 verrattuna on tapahtunut koulukavereiden sekä muiden kavereiden ja tuttavien tekemissä ryöstöissä, joiden osuus on kasvanut

²¹ Danielsson, 2022.

²² Kaakinen & Näsi, 2021.

yhdeksästä prosentista 19 prosenttiin. Tämän lisäksi 13 prosentissa ryöstöririkoksia uhri on tunnistanut ainakin osan siitä joukosta, joka ryöstön on tehnyt. Näiden havaintojen perusteella uhri tuntee yhä useammin ryöstäjänsä tai ainakin osan heistä. Analyysin perusteella sukulaisiin ja perheenjäseniin, opettajiin tai ohjaajiin kohdistuvat teot ovat olleet yksittäistapauksia.

Kuva 5 Ryöstöririkosten uhrien ikäjakauma vuosina 2015 ja 2022–2023. Lähde: Poliisiasian tietojärjestelmä (Patja).

4.1.6 Ryöstöririkollisuuden oheisrikokset

Tarkasteltuun Poliisiasian tietojärjestelmän aineistoon kuuluu myös ryöstöririkosten yhteydessä tehdyt, ryöstöririkoksen kanssa samalle rikosilmoitukselle merkityt muut rikokset. Kaikkein yleisin oheisrikos ryöstön yhteydessä oli vuonna 2015 pahoinpitely, eikä tilanne ole sen suhteen muuttunut. Kokonaisuudessaan oheisrikosten kirjo on laaja, mutta suurimmassa osassa ryöstörikosilmoituksia rikosnimikkeeksi on kuitenkin kirjattu pelkästään ryöstörikos.

Ikäryhmittäin on hieman eroa siinä, mitkä oheisrikokset korostuvat. Alle 15-vuotiaiden kohdalla eniten ryöstöjen yhteydessä on tehty sekä perusmuotoisia pahoinpitelyitä että sen lieviä ja törkeitä tekemuotoja. 15–17-vuotiaiden epäiltyjen kohdalla yleisimpiä ovat pahoinpitely, näpistys ja törkeä pahoinpitely. Sen sijaan 18–20-vuotiailla yleisimmät oheisrikokset ovat huumausaineen käyttörikos ja huumausainerikos, ja vasta sen jälkeen pahoinpitely.

Vaikka puukko on usein mukana ryöstötilanteessa, henkirikoksia ei juurikaan tapahdu nuorten ryöstöririkosten yhteydessä. Sen sijaan tapon yrityksiä, joissa epäilty on alle 21-vuotias, yli kymmenen prosenttia on tapahtunut ryöstöririkosten yhteydessä. Useat tapaukset ovat liittyneet velanperintään tai muuhun asioiden selvittelyyn ja tilanteissa on useimmiten käytetty puukkoa tekovälineenä. Näissä tapauksissa epäillyt ovat usein olleet uhrille tuttuja.

4.2 Uusia piirteitä nuorten ryöstöririkollisuudessa

Teonpiirreanalyysissä ilmeni joitakin sellaisia ryöstöririkollisuuden piirteitä, joita ei vielä vuonna 2015 ole ilmoitusten perusteella esiintynyt. Edellä on käsitelty esimerkiksi vaatteiden ja elektronii-kan bränditietoista ryöstämistä sekä sähkötupakkaan liittyviä tapauksia, joita ei ole ilmennyt juuri-kaan vuonna 2015. Näiden lisäksi teonpiirreanalyysissä havaittiin muutamia muita uusia piirteitä, joita käsitellään seuraavaksi lyhyesti.

Vuonna 2015 nuorten ryöstöririkoksissa ei ole ollut piirteitä nöyryytysväkivallasta lukuun ottamatta joitakin lähinnä velanperintään liittyviä yksittäistapauksia. Sen sijaan vuodesta 2022 alkaen vuo- den 2023 heinäkuun loppuun mennessä yhteensä viisi prosenttia tapauksista sisälsi nöyryyttä- miseksi luettavia piirteitä. Analyysissä nöyryyttämiseksi katsottiin sellainen toista alistava toiminta, jossa uhrille tehdään tai hänet painostetaan tekemään asioita uhkaamalla tai käyttämällä väkival- taa.²³ Useissa analyysin tapauksissa nöyryyttäminen oli uhrin pakottamista maahan esimerkiksi polvilleen. Uhri saatettiin pakottaa sanomaan kameralle alistetussa asemassa esimerkiksi anteek- sipyyntöjä, haukkumaan itseään tai ylistämään rikoksentekejiä. Nöyryyttäminen on useissa ta- pauksissa pitänyt sisällään myös esimerkiksi joidenkin vaatteiden riisuttamista. Nöyryytysväkivalta kohdistui 28 prosentissa tapauksia tyttöihin, eli tyttöjen osuus on hieman korostunut verrattuna ryöstöririkollisuuden uhrien sukupuolijakaumaan kokonaisuudessaan. Tyttöihin kohdistuneissa te- oissa oli mainintoja ulkonäköön liittyvistä nöyryytyskeinoista, kuten kasvojen sotkemisesta. Tekijät olivat yleensä samaa sukupuolta uhrien kanssa.

Kuusi prosenttia ilmoituksista vuodesta 2022 lähtien sisältää maininnan siitä, että teko on kuvattu. Vielä vuonna 2015 tällaisista tapauksista ei ole ollut mainintoja ilmoituksissa. Sosiaaliseen medi- aan kuvatut väkivaltavideot ovat olleet esillä julkisessa keskustelussa²⁴ ja maininnat sosiaalisesta mediasta ja väkivallan kuvaamisesta ovat aiemman tarkastelun perusteella yleistyneet selvästi²⁵. Tämän tarkastelun perusteella näyttäisi siltä, että tekojen kuvaaminen on yleistynyt myös ryöstö- rikosten yhteydessä, ja kuvatut ryöstötapaukset näyttäisivät olevan sellaisia, joihin osallistuu useita nuoria. Näissä tapauksissa väkivallan käyttö, uhrin nöyryyttäminen ja teon kuvaaminen näyttäytyvät oleellisina osina tekoa, ei niinkään omaisuuden ryöstäminen uhrilta. Anastettu omai- suus ei kyseisissä tapauksissa ole usein ollut myöskään erityisen arvokasta. Yli puolet kuvatuista teoista ovat sisältäneet uhrin nöyryyttämistä, mutta myös muuta väkivallankäyttöä kuvataan. On oletettavaa, että tekoja kuvataan myös jaettavaksi esimerkiksi viestintäsovelluksiin ja sosiaaliseen mediaan, mutta ilmoituksissa oli harvoin mainintoja siitä, mille alustalle video oli päätynyt.

Laadullisen tarkastelun perusteella selostus tapahtumasta ei usein sisällä tietoa teon motiivista, mutta joissain tapauksissa joku asiaan liittyvistä henkilöistä, yleensä teon uhri, on avannut mah- dollista syytä teolle. Monissa tällaisissa ilmoituksissa motiivina vaikutti olevan jokin uhrin väitetysti sanoma tai tekemä asia, joka niin sanotusti kostettiin ryöstämällä hänen omaisuuttaan väkivaltaa käyttäen. Ilmoituksista saadun käsityksen perusteella tekoja pyrittiin siis usein ikään kuin oikeut- tamaan sillä, että ryöstön kohde oli mahdollisesti sanonut tai tehnyt jotain, joka ei tekijöiden mie- lestä ollut hyväksyttävää. Toinen yleinen motiivina mainittu seikka oli uhrin velka rikoksentekeijälle. Joukossa oli suurempia huumevelkoja, mutta usein velka oli uhrin kertoman mukaan ollut

²³ Ks. esim. Aseman lapset.

²⁴ esim. HS 31.8.2023; Yle.fi 11.9.2023.

²⁵ Danielsson, 2022.

esimerkiksi vain muutaman euron, ja joissakin tapauksessa uhri kertoi maksaneensa velan jo ennen väkivallantekoa.

Viime vuosina esiin on noussut myös sellaisia tapauksia, joissa yksityishenkilöt sopivat internetin kautta tuntemattoman tai puolitutun kanssa kaupantekotilanteen esimerkiksi puhelimesta tai sähkötupakasta. Tällaisten kaupantekotilanteiden yhteydessä tapahtuneet ryöstöt ovat lisääntyneet, sillä käytännössä esimerkiksi puhelimesta tai sähkötupakasta sovittuja kaupantekotilanteita ei juurikaan ole vuoden 2015 aikana tapahtuneiden tekojen ilmoituksissa. Vuosien 2022 ja 2023 aikana on ilmennyt sekä kaupantekotilanteissa myyjän roolissa että ostajan roolissa olevien henkilöiden ryöstöjä. Tällaisten tapausten määrä on kuitenkin vielä suhteellisen pieni.

5 Ryöstörikosten ilmoitus- ja kirjauskäytännöt

Ryöstön tunnusmerkistön 3 momentissa tarkennetaan, että jos teko ei ole siihen liittyvän väkivallan tai uhkauksen vähäisyys ja muut tekoon liittyvät seikat huomioiden kokonaisuutena arvostellen vakava, rikosentekijää ei tuomita ryöstöstä, vaan muista teon käsittämistä rikoksista. Ryöstöstä ei siis ole olemassa lievää tekomuotoa, kuten esimerkiksi pahoinpitelyssä. Näin ollen ryöstöksi alun perin käsitetty teko saatetaankin käsitellä esimerkiksi näpistyksenä ja lievänä pahoinpitelynä, jos tekoa ei pidetä kokonaisuutena arvioiden vakavana. Tämän vuoksi osa ryöstöltä vaikuttavista tapauksista on sellaisia, jotka olisi voinut tulkinnasta riippuen merkitä joko ryöstöksi tai lieväksi pahoinpitelyksi ja näpistykseksi.

Vuoden 2023 ajalla Poliisiasian tietojärjestelmä Patjaan on kirjattu muutamia kymmeniä sellaisia rikosilmoituksia, joissa tilanteet ovat olleet monien tässä analyysissä käsiteltyjen ryöstörikosten tapaisia, mutta joissa on tulkittu, että rikokset eivät ole olleet tulkinnan mukaan kokonaisuutena arvioiden vakavia. Tapaukset ovat usein sellaisia, joissa väkivalta on rajoittunut esimerkiksi yhteen lyöntiin ja ryöstettävä omaisuus ei ole ollut kovin arvokasta. Ryöstön sijaan kyseisiin ilmoituksiin on merkitty rikosnimikkeiksi lievä pahoinpitely ja näpistys. Joitakin teonkuvaukseltaan samanlaisia tilanteita oli myös merkitty perusmuotoiseksi pahoinpitelyksi ja näpistykseksi. Sellaiset tapaukset, jotka on merkitty pahoinpitelyksi ja varkaudeksi, liittyivät usein uhrin asunnossa tapahtuneisiin rikoksiin. Ryöstöiksi merkityistä tapauksista vain kuusi prosenttia oli tapahtunut uhrin asunnossa. Tässä raportissa on tarkasteltu vain kirjattuja rikosilmoituksia, joten esimerkiksi tuomioiden tarkastelu toisi paremmin esiin sitä, kuinka paljon tuomioita annetaan ryöstönä ja kuinka paljon lievemmillä rikosnimikkeillä.

On todennäköistä, ettei rajanveto ryöstön ja lievempien rikosten välillä aina ole selkeä. Sellaisia ryöstön tunnusmerkistöön sopivia rikoksia, jotka ovat kokonaisuutena arvioiden vakavia ja kirjaetaan näin ollen todennäköisemmin ryöstönä, ilmoitetaan kuitenkin todennäköisemmin poliisille, sillä vakavat rikokset tulevat lievempiä tekoja useammin poliisin tietoon.²⁶ Näin ollen vakavat rikokset, kuten ryöstörikoksina tulkittavat teot ilmoitetaan lievempiä rikoksia todennäköisemmin poliisille. Etenkin ryöstön törkeä tekomuoto on rikos, joka hyvin todennäköisesti ilmoitetaan poliisille yleisistä ilmoitusaktiivisuuden muutoksista huolimatta. Poikkeuksia ovat sellaiset tilanteet, joissa molemmat osapuolet ovat osallisena rikollisessa toiminnassa, eli esimerkiksi huumekauppatilanteet ja varastetun omaisuuden kauppaaminen.

²⁶ Koltola & Näsi, 2021.

Ryöstön tunnusmerkistön ja siihen liittyvien kirjaamiskäytäntöjen lisäksi käytännöt ovat voineet muuttua sen osalta, että kuinka tarkasti teonkuvaus on ilmoitukseen kirjattu. Laadullisen arvion perusteella ilmoitukset on kirjattu melko yksityiskohtaisesti jo vuonna 2015, mutta joitakin eroavaisuuksia on havaittavissa verrattuna vuosien 2022 ja 2023 ilmoituksiin. Ilmoitusten selosteosat ovat hieman pidempiä ja tapahtumakuvaukset tarkempia kuin vuonna 2015. Koska vuosien 2022–2023 ilmoituksissa korostuivat tiettyjen brändien tuotteisiin kohdistuneet ryöstöt, asiaa tarkasteltiin myös kirjauskäytäntöjen osalta. Tarkastelun perusteella kirjauskäytännöt eivät kuitenkaan ole muuttaneet sen osalta, että esimerkiksi puhelimien merkkejä tai muiden ryöstettyjen esineiden tarkempia mallitietoja ilmoitettaisiin selosteosassa entistä useammin. Näin ollen kirjauskäytäntöjen muutos ei näytä selittävän muutosta siinä, miksi esimerkiksi Applen puhelimia mainitaan ryöstettynä omaisuutena selvästi enemmän kuin ennen.

Lopuksi ilmoitus- ja kirjauskäytäntöihin liittyen on mainittava, että myös muut seikat kuin rikollisuuden tosiasiallinen kasvu voivat vaikuttaa poliisin kirjaamien rikosten määrään. Esimerkiksi ilmoituskäytännöissä, eli sekä ilmoitusvelvollisuudessa että ilmoitusaltiudessa tapahtuneilla muutoksilla voi olla vaikutusta tilastoidun rikollisuuden määrään. Vaikka ilmoituskäytäntöjen muutos voi selittää osan nuorten väkivaltarikollisuuden kasvusta, se ei todennäköisesti selitä sitä ainakaan kokonaan.²⁷

6 Johtopäätökset

Tarkastelun perusteella nuorten ryöstörikollisuuden taso on noussut merkittävästi viime vuosien aikana. Ryöstörikoksiin liittyvistä rikosnimikkeistä prosentuaalisesti eniten kasvua on ollut ryöstön yrityksissä, mutta myös toteutuneiden tekojen määrä on kasvanut. Ikäryhmittäin tarkasteltuna kasvua on ollut eniten alle 15-vuotiaiden ikäryhmissä, mutta myös 15–17-vuotiaiden ikäryhmässä muutos on ollut merkittävä. 18–20-vuotiaiden ikäryhmässä kasvu on ollut maltillisempaa, mutta lähivuosien kehitykseen nähden nousujohteista. Nuorten ryöstörikollisuuden kasvu ei analyysien perusteella liity kiinteästi tiettyyn alueeseen. Tiedot viittaavat siihen, että nuorten ryöstörikosepäilyjen määrä on noussut lähes kaikkien poliisilaitosten alueilla vuoteen 2015 verrattuna.

Nuoren tekemän ryöstörikoksen uhri on useimmiten toinen nuori. Sekä epäilty että uhrin ovat viime vuosina olleet nuorempia kuin vuonna 2015 ja he tuntevat toisensa useammin. Havainto viittaa siihen, että nuoret ryöstävät esimerkiksi kavereitaan ja saman koulun oppilaita sekä muita tuttavuuksia useammin kuin ennen. Tästä huolimatta suurimmassa osassa tekoja rikoksentehtyjä on uhrille ennalta tuntematon.

Ryöstörikoksista epäilty ovat analyysin perusteella nuoruutensa aikana rikosaktiivisia, sillä yli 90 prosenttia ryöstörikoksista epäillyistä nuorista on ollut epäiltynä useammassa kuin yhdessä rikoksessa alle 21-vuotiaana. Tarkastelun perusteella ryöstörikoksista epäilty nuoret ovat usein epäiltyinä myös muissa kuin ryöstörikoksissa. Ryöstörikollisuus on lisääntynyt sekä suomalaistaustaisilla että ulkomaalaistaustaisilla henkilöillä, mutta ulkomaalaistaustaisten ryöstörikollisuus on kasvanut voimakkaammin. Ulkomaalaistaustaisten ryöstörikostasoa on korkeampi kuin suomalaistaustaisilla siten, että se on korkein Suomessa syntyneillä ulkomaalaistaustaisilla.

²⁷ Danielsson, 2022.

Teonpiirteiden osalta väkivallan käyttöä koskeva analyysi osoitti, että väkivaltaa käytetään suurimmassa osassa ryöstöjä. Väkivalta on useimmiten potkimista ja lyömistä, mutta väkivallan eri muotojen kirjo on laajempi kuin ennen. Vaikka teräase on usein mukana, se vaikuttaa olevan mukana lähinnä pelotteena, sillä vain kymmenesosa teräasetapauksista johtaa teräaseen käyttämiin ryöstötilanteissa.

Nuorten ryöstörikokset tapahtuvat useimmiten sellaisissa paikoissa, joissa valvonta on vähäistä tai sitä ei ole ollenkaan. Ryöstöjä tehdään entistä useammin ulkona kaduilla, linja-autopysäkeillä tai asuinalueiden läheisillä metsäalueilla. Myös kauppakeskusten ja kauppojen piha-alueet ovat yleistyneet tekopaikkoina. Nämä ovat monesti paikkoja, joissa nuoret viettävät aikaa iltaisin vertaisryhmiensä seurassa, eikä valvonta ole välttämättä samalla tasolla kauppakeskusten pihoilla kuin kaupan sisäpuolella. Kauppakeskusten pihojen lisäksi myös koulujen pihat ja muut vastaavat valvomattomat ajanviettopaikat ovat melko yleisiä ryöstörikosten tapahtumapaikkoja, kun taas kaupoissa tapahtuneet ja varsinkin kaupan kassalippaisiin kohdistuneet ryöstöt ovat vähentyneet merkittävästi. Lisäksi tapahtumapaikkoihin liittyen on huomioitava, että vaikka vain pieni osa ryöstörikoksista tapahtuu koulupäivän aikana, muutos on selkeä vuoteen 2015 verrattuna. Yleisin ryöstön tapahtuma-aika on lauantaina iltakuuden ja yhdeksän välillä, mutta teot jakautuvat kuitenkin melko tasaisesti eri viikonpäiville vuorokausivaihtelun ollessa suurempaa.

Uusiksi ilmiöiksi, joita ei vuonna 2015 rikosilmoituksissa juurikaan esiintynyt, ovat nousseet uhriin kohdistettu nöyryytysväkivalta, ryöstöihin liittyvän väkivallan ja mahdollisen nöyryyttämisen kuvaaminen sekä sellaiset ryöstörikokset, jotka liittyvät nuuskan tai sähkötupakan myyntitilanteisiin tai joissa kyseiset päihteet ovat olleet ryöstämisen kohteena. Päihteisiin liittyvien muutosten lisäksi myös merkkivaatteiden ja -elektroniikan ryöstöt ovat lisääntyneet. Toisaalta ryöstöjä tehdään paljon myös saadakseen esimerkiksi pieniä summia käteistä. Ilmoitusten perusteella vaikuttaa lisäksi siltä, että joillakin ryöstörikoksista tekevillä henkilöillä saattaa olla enemmän vaikutusvaltaa nuorten keskuudessa, sillä joissakin tapauksissa uhri on tiennyt tekijän rikollisesta maineesta tai kokenut hänen käyttöksensä niin uhkaavana, että on luovuttanut käteistä tai muuta omaisuuttaan jo ennen varsinaista väkivallalla uhkaamista. Näiden havaintojen perusteella ryöstörikollisuus on muuttunut monilta osin verrattuna vuoteen 2015.

Teonpiirteiden muutoksesta kokoavana havaintona voidaan todeta, että ryöstörikokset ovat muuttuneet varsinkin tapahtumapaikan ja ryöstettävän omaisuuden osalta. Lisäksi viime vuosina on ilmennyt uusia piirteitä, joita ei ole havaittu vielä vuonna 2015. On myös huomionarvoista, että vaikka esimerkiksi päihteiden ja teräaseiden osalta suhteellinen osuus ei ole kasvanut, myös näiden teemojen osalta tapausten määrän absoluuttinen kasvu on ollut merkittävää.

Tässä raportissa kuvattiin nuorten ryöstörikollisuuden kehitystä eri ikäryhmissä sekä tarkasteltiin teonpiirteitä analysoimalla ryöstörikoksiin liittyviä piirteitä kartoittaen sitä, millaisia muutoksia nuorten ryöstörikoksissa ilmenee. Raportissa ei kuitenkaan ollut mahdollista tehdä yksilötason analyysia tilastoidun ryöstörikollisuuden kasvuun liittyvistä taustatekijöistä esimerkiksi perhetekijöiden tai vertaisverkostojen osalta. Näin ollen olisikin tärkeää saada tietoa myös siitä, mitkä yksilö- tai yhteiskunnallisen tason muutokset voisivat selittää juuri nuorten ryöstörikollisuuden kasvua viime vuosina. Raportissa tehdyt analyysit lisäävät tietoa siitä, millaisia teonpiirteitä liittyy juuri nuorten ryöstörikoksiin. Samalla tavalla toteutettu teonpiirreanalyysi muista vakavista väkivaltarikoksista mahdollistaisi kokonaiskuvan siitä, millaisia vakavat väkivaltarikokset ovat yksityiskohtaisesti tarkasteltuna teonpiirteiden osalta. Myös ryöstörikollisuuden osalta rikollisuuden kasvun seuraaminen ja ryöstörikollisuudessa tapahtuvien muutosten havaitseminen on tärkeää myös jatkossa.

Lähteet

- Aseman lapset ry. 2023. Katusovittelussa kohdattuja ilmiöitä: Nöyryytysväkivalta. <https://ase-manlapset.fi/blogit/katusovittelussa-kohdattuja-ilmioita-noyryytysvakivalta/>. (Viitattu 13.11.2023).
- Brå. 2021. Misstänkta för brott bland personer med inrikes respektive utrikes bakgrund. Rapport 2021:9. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Danielsson, Petri. 2022. *Nuorten väkivaltarikollisuuden määrä ja piirteet poliisin tietoon tulleen rikollisuuden valossa*. Helsinki: Keskusrikospoliisi, Tiedusteluosasto. <https://poliisi.fi/documents/25235045/0/raportti-nuorten-vakivaltarikollisuus-poliisi.pdf/5707ff63-fce5-b1a3-83ed-6ae62808adfa/raportti-nuorten-vakivaltarikollisuus-poliisi.pdf/raportti-nuorten-vakivaltarikollisuus-poliisi.pdf?t=1646715994222>.
- Haapakangas, Kimmo. 2020. Nuorten rikollisuus on laskussa – mutta pieni joukko nuorista tekee yhä enemmän ja vakavampia rikoksia. Helsinki: Tilastokeskus. <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2020/nuorten-rikollisuus-on-laskussa-mutta-pieni-joukko-nuorista-tekee-yha-enemman-ja-vakavampia-rikoksia>.
- Haapakangas, Kimmo. 2023. Yhden rikos leimaa 99 nuorta. Helsinki: Tilastokeskus. <https://www.stat.fi/tietotrendit/blogit/2023/yhden-rikos-leimaa-99-nuorta/>.
- Helsingin Sanomat. 31.8.2023. Nuorta nöyrytetään julmasti – Raa’at väkivaltavideot leviävät somessa. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000009822970.html> (viitattu 10.11.2022).
- Kaakinen, Markus & Näsi, Matti. 2021. Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2020. Katsauksia 47/2021. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-0684-1>.
- Kolttola, Ilari & Näsi, Matti. 2021. Pahoinpitely- ja ryöstörikokset. Teoksessa Kolttola, I. A. (toim.) Rikollisuustilanne 2020: Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa. Helsinki: Helsingin yliopisto, kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <http://hdl.handle.net/10138/337259>
- Piquero, Alex., Jennings, Wesley., & Barnes, J. C. 2012. Violence in criminal careers: A review of the literature from a developmental life-course perspective. *Aggression and Violent Behavior*, 17(3), 171–179. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2012.02.008>
- Roman, John, & Chalfin, Aaron. 2007. “Is There an iCrime Wave?” Research Report, Urban Institute Justice Policy Center
- Sinivuori, Taina. 2022. Pandemia kiihdytti käteisen käytön vähenemistä ja kasvatti verkkokauppamaksuja. Suomen Pankki: Euro & talous. <https://www.eurojatalous.fi/fi/2022/artikkelit/pandemia-kiihdytti-kateisen-kayton-vahenemista-ja-kasvatti-verkkokauppamaksuja/>. (Viitattu 30.11.2023)
- Terveystieteiden tutkimuskeskus. 2023. Sähkösavukkeiden käyttö lisääntyy nuorilla - suomalaisten päivittäinen tupakointi väheni hieman vuonna 2022. <https://thl.fi/fi/-/sahkosavukkeiden-kaytto-lisaantyy-nuorilla-suomalaisten-paivittainen-tupakointi-vaheni-hieman-vuonna-2022> (viitattu 30.11.2023).
- Tilastokeskus. 2023a. Väestörakenne. Helsinki: Tilastokeskus. <https://www.stat.fi/tilasto/vaerak> (viitattu 15.11.2023).

Tilastokeskus. 2023b. Ulkomaalaistaustainen. Helsinki: Tilastokeskus.

<https://www.stat.fi/meta/kas/ulkomaalaistaus.html> (Viitattu 13.12.2023).

Tilastokeskus. 2023c. Rikos- ja pakkokeinotilasto. Helsinki: Tilastokeskus. <https://www.stat.fi/ti-lasto/rpk> (viitattu 15.11.2023).

Yle.fi. 11.9.2023. Nuorten kuvaamat väkivaltavideot leviävät somen kautta - poliisi toivoo vanhemmilta valppautta. <https://yle.fi/a/74-20048849> (viitattu 10.10.2023).